

Saltanatın Kaldırılması

23 Nisan 1920'de, TBMM'nin açılmasıyla Anadolu'da yeni bir Türk Devleti kurulmuştur. TBMM'nin üstünde hiçbir gücün kabul edilmeyeceğinin açıklanması ile de Osmanlı Devleti'nin varlığı fiilen ortadan kalkmıştır. Ayrıca yasama ve yürütme yetkisinin de TBMM'ye ait olması padişahın Türk ulusu üzerinde resmî ve filli hiçbir yetkisinin kalamadığını göstermekteydi. Ancak savaş yılları olduğu için rejim konusu gündeme gelmemiştir. Yunan ordusunun Türk topraklarından atılmasından sonra sıra rejim konusunun çözümlenmesine gelmiştir. Bu amaçla devletin rejimi ve temel niteliklerini belirleyen üç temel siyasal inkılap (Saltanatın Kaldırılması, Cumhuriyet'in İlanı, Halifeliğin Kaldırılması) gerçekleştirilmiştir.

Yeni Türk Devleti'nin siyasal yapısını sağlamlaştıracak ilk adım, saltanatın kaldırılması olmuştur. Ancak bu adımın atılması kolay olmamıştır. Türk milleti, binlerce yıllık tarihinde, egemenliği kullanan belli aileler tarafından yönetilmiştir. Eski Türk devlet anlayışına göre, egemenlik kutsal bir kavramdı. Ulusu yönetmeyi tanrı tek bir aileye vermişti. Ailenin üyelerinden başkası ulusu yönetemezdi. Türkler Müslümanlığı kabul ettikten sonra, bu kutsal egemenlik kavramı, yeni dinsel kurullarla da desteklenmiştir.

Yüzyıllarca süren bu yönetim biçimi öylesine kökleşmişti ki "padişahsız" bir Türk Devleti'nin olabileceğini, yalnız halk değil birçok aydın bile düşünemiyordu. Bunun için Mustafa Kemal Paşa, egemenliği gerçek sahibi olan millete verirken çok dikkatli davranmıştır. Kurtuluş Savaşı sırasında ve TBMM'nin açıldığı dönemde, yurdun düşman işgalinden kurtarılması öncelikli olduğu için, saltanat makamına karşı açıkça bir tavır alınmamış ve güçlerin bölünmemesine gayret edilmiştir. Yunan ordusunun Anadolu'dan atılmasından hemen sonra, barış görüşmelerine davet nedeniyle saltanat konusu gündeme gelmiş ve bu kez Mustafa Kemal Paşa, bu kurumla ilgili gerçek düşüncesini hayata geçirmiştir.

Mudanya Mütarekesi imzalandıktan sonra barış görüşmeleri hazırlıklarına başlanmış ve İtilaf devletleri Lozan'daki görüşmelere Ankara Hükûmeti ile İstanbul Hükûmetini de davet etmiştir. İtilâf devletleri tarafından İstanbul Hükûmetinin, Lozan'daki barış görüşmelerine çağrılmasındaki amaç Türk tarafında ikilik yaratarak isteklerini Yeni Türk Devleti'ne kabul ettirmektir. Söz konusu davet üzerine İstanbul Hükûmeti gerekli hazırlıklara başlayarak, TBMM'ye gönderdiği yazılarla işbirliği içine girmelerini bildirmiştir. Bu durum TBMM'de büyük yankılara neden olmuştur. Tevfik Paşa Hükûmetinin bu tavrını ve buna karşı TBMM'de oluşan tepkileri iyi değerlendiren Mustafa Kemal Paşa, bu sorunun kökten çözümlenmesi için saltanatın kaldırılmasını gündeme getirmiştir. Bu maksatla bazı milletvekilleri saltanatın kaldırılması için önerge vermişlerdir. TBMM'deki ortak komisyonda yapılan görüşmelerden sonra iki maddelik bir yasa taslağı Meclis Genel Kuruluna gönderilmiştir.

1 Kasım 1922 günü TBMM'ye sunulan yasa taslağı görüşmelerden sonra kabul edilerek yasalaşmıştır. Böylece TBMM egemenlik ve hükûmranlık haklarının Türk milletine ait olduğunu, saltanat ile hilafetin ayrıldığını, İstanbul'un işgal tarihinden (16 Mart 1920) itibaren saltanatın kaldırıldığını açıklamıştır.